

สมชัย ชำพาลี

เครื่องดนตรีไทย

“ จะทำอะไร ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทำให้สุดฝีมือ
ทำด้วยความจริงใจ ชีวิตจึงจะไปได้ ”

สมชัย ชำपालี

“เครื่องดนตรีไทย” เครื่องบ่งชี้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยที่มีมานานกว่าร้อยปีโดยสันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรมการละเล่นและบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงต่างๆ เครื่องดนตรีล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลในชีวิตประจำวันของชาวไทยมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี กล่าวคือยุคใดที่มีบทร้อง กวีเอกและผู้ประพันธ์เพลงอยู่มากจะแสดงได้ถึงความรุ่มเย็นเป็นสุขและความสุขของประชาชนในยุคสมัยนั้นๆ

ปี่ในประดับงาช้าง และ ปี่ในงาช้าง

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

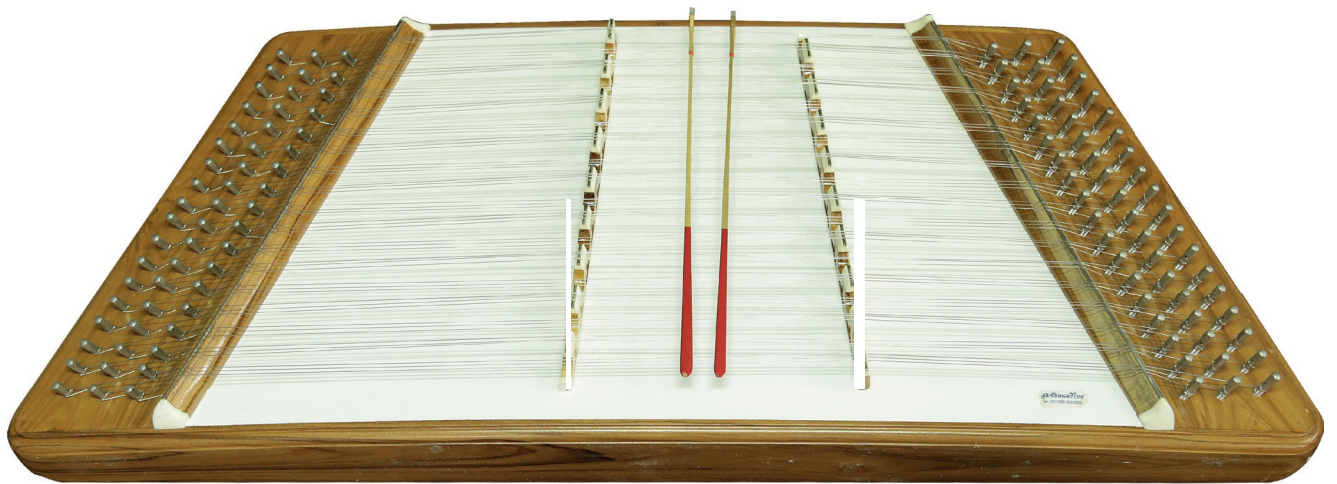
นายสมชัย ชำพาลี เป็นหนึ่งในนักประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ มีจุดเริ่มต้นการทำงานจากการได้คลุกคลีอยู่ในคณะลิเกตั้งแต่ยังเป็นเด็กด้วยการติดตามคุณพ่อผู้ซึ่งเป็นนักดนตรีไทยเดินทางไปบรรเลงเพลงตามสถานที่ต่างๆ ที่ได้รับว่าจ้างมา แต่ด้วยความใฝ่รู้ประกอบกับเป็นคนช่างสังเกตทำให้นายสมชัยสามารถเล่นเครื่องดนตรีไทยได้หลายประเภทด้วยตนเองจากวิธีครูปักหลักจำแม้ไม่มีผู้ฝึกสอนแต่นายสมชัยสามารถบรรเลงเพลงได้อย่างถูกต้องจังหวะและมีความไพเราะ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีไทยชนิดใดก็ตาม จึงนับได้ว่านายสมชัยเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ในด้านเครื่องดนตรีไทยอย่างแท้จริง อีกทั้งเมื่อได้เห็นเครื่องดนตรีเกิดชำรุด นายสมชัยจะพยายามซ่อมแซมด้วยตนเองโดยการนำมาแกะให้เห็นชิ้นส่วนภายในจนค้นพบจุดกำเนิดของเสียง ได้เห็นถึงความแตกต่างของโครงสร้างเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เป็นการจุดประกายความสงสัยให้เกิดความอยากรู้ถึงกรรมวิธีการผลิตเครื่องดนตรีเหล่านั้นและนั่นจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นให้คุณสมชัยในการศึกษาหาความรู้เพื่อประดิษฐ์ “เครื่องดนตรีไทย” อย่างจริงจังนับแต่นั้นเป็นต้นมา

ระนาดเอกประดับงาช้าง

นายสมชัยติดตามผู้เป็นพ่ออยู่เสมอจึงได้เรียนรู้ทั้งการเล่นดนตรีไทย และเทคนิคงานช่างต่างๆ จากคุณพ่อมากมาย เช่น การทำเกวียน และการทำกลองยาว จึงใช้ความรู้เหล่านี้มาทดลองประยุกต์เข้ากับวิธีการประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทย โดยเลือกประดิษฐ์ “ระนาดเอก” เป็นชิ้นแรกและนำออกมาบรรเลงที่คณะลิเกได้สำเร็จเป็นครั้งแรก อีกทั้งนายสมชัยจะฝึกฝนเพื่อพัฒนาฝีมือในการซ่อมแซมเครื่องดนตรีไทยอยู่เสมอ โดยเริ่มซ่อมแซมในส่วนที่ง่ายและพัฒนาจนสามารถซ่อมแซมส่วนที่ยากขึ้นได้ด้วยตนเอง จากนั้นนายสมชัยจึงเริ่มรับจ้างเป็นผู้ซ่อมเครื่องดนตรีไทยให้นักดนตรีทั่วไปจนชื่อเสียงเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น ด้วยฝีมืออันยอดเยี่ยมจึงเริ่มเป็นที่ยอมรับของเหล่านักดนตรีไทยในสมัยนั้น ต่อมานายสมชัยไม่หยุดที่จะพัฒนาฝีมือของตนจึงทดลองประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยชนิดอื่นๆ นอกเหนือจากระนาดเอกที่ตนเองสันทัดให้มีความยากมากขึ้น เช่น ข้องมอญ ซอ ขิม จะเข้ และปี่ เป็นต้น ปรากฏว่าผลงานทุกชิ้นที่ทำออกมามีความสวยงามภายนอกแล้ว เครื่องดนตรีของนายสมชัยยังมีเสียงอันไพเราะก้องกังวาน และ โทน “เสียง” มีความถูกต้องได้ตามหลักของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด

จิมคางหมู

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

เครื่องดนตรีไทยในอดีตต้องเสียงดีเป็นหลัก จุดกำเนิดเสียงที่ดีเหล่านั้นขึ้นอยู่กับ การคัดสรรวัตถุดิบที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการคัดเลือกไม้วัตถุดิบสำคัญในการประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยอย่างเช่นระนาด ไม้ที่ได้รับความนิยมส่วนมากจะเป็น ไม้สัก ไม้ชิงชัน ที่ถือว่าเป็นไม้ที่เหมาะสมกับการทำระนาด หรือซออู้ กะลามะพร้าวสำหรับทำซอกก็ต้องคัดเลือกกะลาขนาดใหญ่ ที่ได้รูปทรงสวยงาม มีลักษณะพิเศษเป็นทรงสามเหลี่ยมมีปุ่ม มีพู่สามปุ่มโดยปุ่มนี้เกิดขึ้นบริเวณเส้นสาแทรกซึ่งเป็นด้าน ที่อยู่ตรงข้ามกับตากะลามองดูเผินๆ คล้ายเป็นโหนกเหมือนหัวช้างซึ่งถือเป็นไม้ที่หาได้ยากเพราะนักดนตรีเชื่อว่ากะลาลักษณะ นี้จะทำให้ซอกเกิดเสียงไพเราะมากที่สุด

นายสมชัยนิยมเลือกประดิษฐ์เครื่องดนตรีตามตำราโบราณทุกขั้นตอนด้วยการคัดเลือกไม้คุณภาพให้เหมาะสม กับเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เช่น ผืนระนาดเอก จะเลือกใช้ไม้สักเท่านั้น เพราะเป็นไม้ที่คงทนและให้เสียงกังวาลไพเราะ มีอายุการใช้งานที่ยาวนานสามารถรักษาคุณภาพของเสียงระนาดไว้ได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งเครื่องดนตรีไทยฝีมือนายสมชัย ยังมีลักษณะโดดเด่นกว่าที่อื่นด้วยการใช้มือประดิษฐ์ทุกขั้นตอน โดยเฉพาะนายสมชัยจะพิถีพิถันในการควบคุมการผลิตด้วย ตนเองเพื่อรักษาคุณภาพของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ด้วยการทดลองเสียงเครื่องดนตรีทุกชิ้นด้วยตนเองเท่านั้นก่อนจะนำ ออกสู่การจำหน่ายต่อไป

ซอสามสายประดับงาช้าง

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

ผลงานอันโดดเด่นที่นับเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของวงการเครื่องดนตรีไทยฝีมือนายสมชัย ในเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เช่น การประดิษฐ์ “รางระนาด” ที่มีความแตกต่างจากรางระนาดที่สร้างโดยช่างทั่วไปกล่าวคือ “ตีนต่องสูง 9 นิ้วครึ่ง” นั่งตีแล้วจะพอดี ไม่ต้องใช้หมอนรอง โขนรางตรงกลางป่องออกเล็กน้อย ต่องโค้งได้รูปไม่ให้ “ตกท้องช้าง” เพราะจะลำบากคนตี ฝืนระนาดต้องเป็นงูเลื้อย ลูกสุดท้ายต้องเรียว ตีแล้วลูกระนาดต้องไม่ทะเลาะกับราง

เอกลักษณ์การทำ “ฆ้องมอญ” จะมีโครงสร้างที่แตกต่างจากฆ้องช่างทั่วไปที่นิยมประดิษฐ์ฆ้องมอญรูปทรงบาตร (บาตรพระ) ที่มีลักษณะช่วงตรงกลางป่อง ปลายวงฆ้องหักศอกเข้ามากับฝักมะขามกลมเหมือนยกฆ้องไทยตะแคงขึ้น ปากจะแคบ ทำให้เวลาตีลูกฆ้องลูกสุดท้ายจะห้อยลงมาจึงไม่สวยงามและลำบากเมื่อนั่งบรรเลง แตกต่างจากนายสมชัยที่เลือกประดิษฐ์ฆ้องมอญรูปทรงวงเดือนที่มีความสวยงามได้รูป นักดนตรีสามารถนั่งบรรเลงได้อย่างสบายเพราะลักษณะจะเหมือนพระจันทร์เสี้ยวที่มีความโค้งน้อยกว่ารูปทรงบาตร ลูกฆ้องลูกสุดท้ายจะไม่ห้อยลงมาช่วยให้นักดนตรีบรรเลงได้ง่ายขึ้นโดยไม่ต้องหักมือ อีกทั้งยังให้คุณภาพเสียงที่ดีกว่าแบบเดิมอีกด้วย

ส่วนเอกลักษณ์การทำ “ซออู้” เป็นอีกหนึ่งผลงานที่สร้างชื่อเสียงที่ถือเป็นการพัฒนาผลงานครั้งยิ่งใหญ่ของวงการเครื่องดนตรีไทยด้วยการทดลองนำไม้ขนุนมาทดลองทำกระโหลกซออู้แทนการใช้กะลาซอได้สำเร็จและให้เสียงไพเราะไม่ต่างจากกระโหลกซอที่ทำจากกะลามะพร้าวอีกด้วย

ฆ้องมอญรูปทรงวงเดือน

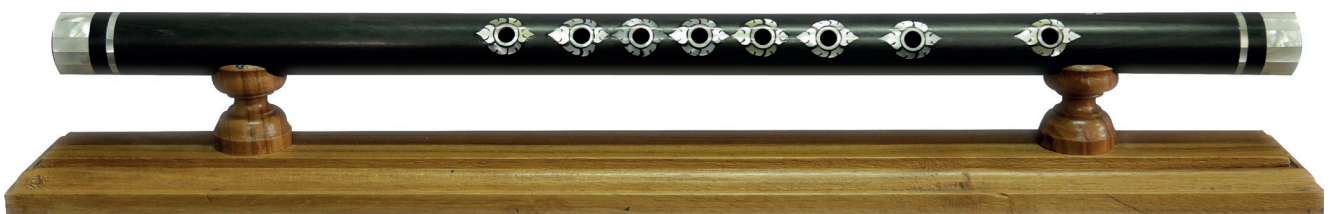
ระนาดเอกประดับทองคำเปลว

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นายสมชัยพัฒนาผลงานเครื่องดนตรีไทยเพื่อให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้นด้วยการประดับตกแต่งด้วยการแกะสลัก “ฝังลาย” แบบแกะลอยด้วยการใช้สิ่วและค้อนในการแกะสลักลวดลายให้มีมิติ ใช้ลวดลายประยุกต์จากลายไทยโบราณ เช่น ลายกนก ลายก้านขด ลายประจำยาม ลายเครือเถาว์ เป็นต้น ด้วยการนำเปลือกหอยมุกหรืองาช้างมาฉลุลวดลายที่ออกแบบและเขียนเอง ซึ่งลวดลายที่ได้จะเน้นความคมชัดของเส้นลายดูพลิ้วไหวได้สัดส่วน นำลายที่ฉลุแล้วมาฝังลงบนเนื้อไม้ของเครื่องดนตรีที่มีการแกะเป็นร่องไว้แล้ว ทำให้ลายติดทน และรักษาง่ายกว่าการลงยางรักแบบเดิม อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงาน

อีกหนึ่งผลงานที่สร้างชื่อเสียงที่ถือเป็นการพัฒนาผลงานครั้งยิ่งใหญ่ของวงการเครื่องดนตรีไทยของนายสมชัยด้วยการทดลองนำไม้ขนุน มาทดลองทำกระโหลกซออุ้แทนการใช้กะลาซอได้สำเร็จ และให้เสียงไพเราะไม่ต่างจากกระโหลกซอที่ทำจากกะลามะพร้าวได้ ถือเป็นความสำเร็จเป็นเจ้าแรกของประเทศไทย ซึ่งได้รับการจดสิทธิบัตรเรียบร้อยแล้ว

แม้ความนิยมทางดนตรีไทยจะเปลี่ยนไปแต่นายสมชัยไม่เปลี่ยนตาม ยังคงยึดการสร้างสรรคเครื่องดนตรีตามหลักโบราณให้มีรูปทรงสวยงาม เสียงไพเราะ แต่แฝงไปด้วยความนุ่มนวลอ่อนหวาน เนื่องจากนายสมชัยเป็นนักดนตรีไทยมาก่อน จึงมีความเชี่ยวชาญในการฟังเสียงเครื่องดนตรีทุกชนิดจึงสามารถประดิษฐ์เครื่องดนตรีได้สมบูรณ์แบบทั้งรูปทรงและเสียง โดยอาศัยประสบการณ์ความชำนาญ และความเข้าใจด้านเครื่องดนตรีที่สั่งสมมานานกว่า 50 ปี จวบจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยวัยที่มากขึ้น และปัญหาทางด้านสุขภาพในปัจจุบันจึงทำให้นายสมชัยไม่สามารถลงมือทำเครื่องดนตรีไทยด้วยตนเองเหมือนในอดีตแต่นายสมชัยยังคงควบคุมคุณภาพผลงานด้วยตนเองอย่างเข้มงวดและเป็นผู้ทดลองเล่นเครื่องดนตรีไทยทุกชิ้นก่อนนำออกจำหน่าย และด้วยจิตวิญญาณความเป็นนักดนตรีไทยนายสมชัยยังคงทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ขั้นตอนการทำเครื่องดนตรีไทยให้กับนักเรียน นักศึกษาและผู้ที่มีสนใจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถทำหน้าที่สืบทอดและขยายผลให้สามารถสร้างสรรค์งานเครื่องดนตรีไทยให้ก้าวหน้าต่อไปและไม่สูญหายไปจากความเป็นชาติไทย

ซอประดับมุก

ขลุ่ยประดับมุก

ชอด้วง

นายสมชัย ชำพาลี

ประเภทเครื่องอื่นๆ เครื่องดนตรีไทย

📅 7 มกราคม 2488

🏠 795/3 ซอยวัดยางสุทธาราม

แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย

กรุงเทพมหานคร 10700

☎ 081 - 913 - 3632